

Dnr Ku2020/01170/CSM

Kulturdepartementet

YTTRANDE ÖVER BETÄNKANDET HÖGRE VÄXEL I MINORITETSPOLITIKEN – STÄRKT SAMORDNING OCH UPPFÖLJNING (SOU 2020:27)

Civil Rights Defenders och Marie B Hagsgård, juridisk expert på Europarådets Ramkonvention om skydd för nationella minoriteter, önskar härmed framföra några gemensamma synpunkter kring innehållet i aktuellt betänkande (härefter också kallad utredningen). Bortsett från några generella påpekanden tar våra synpunkter sikte på en fråga som tyvärr helt saknas i utredningen; uppföljning av myndigheters tillämpning av grundskyddet för kultur i minoritetslagen (3-5 §§ minoritetslagen), särskilt vad rör urfolket samernas markanvändning.

Vi inleder med en sammanfattning och några allmänna synpunkter. Därefter följer rubriksättningen de rubriker i betänkandet som vi önskar kommentera.

SAMMANFATTNING

Vi välkomnar regeringens initiativ att stärka minoritetspolitiken genom en effektivare uppföljning. Men utredningen om uppföljningen av minoritetspolitiken har inte redogjort för vilka delar av urfolket samernas och de olika nationella minoriteternas kultur och identitet som samerna och de nationella minoriteterna anser är viktiga att behålla och utveckla. Inte heller gör utredningen någon analys av hur man på ett effektivt sätt ska följa upp att myndigheter uppfyller sina skyldigheter att främja urfolket samernas och de nationella minoriteternas möjligheter att bevara och utveckla sin kultur enligt 4 § minoritetslagen i sin verksamhet. Därmed riskerar sådan uppföljning att utebli.

En grundläggande brist i utredningen är att begreppet kultur behandlas lika för urfolket samer och alla nationella minoriteter. Eftersom samisk kultur är intimt sammankopplad med markanvändning måste det följas upp att myndigheter som fattar beslut om exploatering av traditionell samisk mark tillämpar 3, 4 och 5 §§ minoritetslagen innan de fattar sådana beslut. Det handlar bland annat om Skogsstyrelsen, länsstyrelserna i Norrbotten, Västerbotten och Jämtland, Bergsstaten, Energimyndigheten och Naturvårdsverket.

Uppföljningen bör även omfatta de myndigheter som återkommande fattar beslut som påverkar övriga nationella minoriteters rätt att behålla och utveckla sin kultur, såsom Polismyndigheten.

Vilka myndigheter det rör sig om bör stämmas av med Sametinget och andra företrädare för samer och med företrädare för de övriga nationella minoriteterna. Dessa myndigheter måste få ett uttryckligt och formellt utpekade ansvar för att följa upp tillämpning av grundskyddet för kultur i 3-5 §§

minoritetslagen inom sina myndigheter, och därefter rapportera utfallet till Sametinget och Uppföljningsmyndigheten som i sin tur får i uppdrag att rapportera till regeringen.

Vi anser vidare att det är av största vikt att minoritetspolitiken utformas och följs upp i enlighet med Sveriges urfolkspolitik och åtaganden om minoritets- och urfolksrättigheter (jfr NJA 2020 s 3).

Det finns också behov av en analys med tillhörande förslag kring hur samverkan mellan myndigheter vars verksamhet typiskt sett har stor betydelse för samers kultur på deras traditionella marker ska garanteras. Exempelvis skulle Sametinget kunna få i uppgift att ta fram ett verktyg för samverkan. Sametinget skulle också i sin roll som uppföljande myndighet för minoritetspolitiken kunna följa upp att myndigheterna beaktar de kumulativa effekterna på renskötseln och annan samisk markanvändning av de beslut de fattar.

Vi ställer oss positiva till att Sametinget får ett utökat ansvar för uppföljning. Däremot avstyrks förslaget att Isöf får ansvar för uppföljningen av minoritetspolitiken. Om regeringen istället tillskapade en ny myndighet med ett tydligt uppdrag att följa upp såväl de nationella minoriteternas språkliga som kulturella rättigheter skulle vikten av att dessa rättigheter garanteras i praktiken markeras. Sametinget bör, för det samiska folkets räkning, ges motsvarande uppdrag, kompetens och resurser.

ALLMÄNNA SYNPUNKTER

Regeringens initiativ att stärka minoritetspolitiken välkomnas. Vi har länge uppfattat att skyddet av urfolks- och minoritetsrättigheter inte får genomslag i praktiken, inte minst i samband med myndigheters tillämpning av bestämmelserna i lag (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk (minoritetslagen).¹

Inledningsvis önskar vi dock lyfta en övergripande synpunkt kring utredningen och dess uppdrag. Utredningens uppdrag har varit begränsat till att ta ställning till hur ansvaret för samordning, utveckling och uppföljning ska vara organiserat. För att säkerställa att Sverige lever upp till internationella åtaganden i fråga om minoriteters rättigheter krävs dock i grunden nationell lagstiftning som garanterar en effektiv implementering av internationell rätt. Vi vill därför understryka behovet av att regeringen även tar initiativ till att se över och stärka minoritetslagstiftningen liksom behovet att förändra annan lagstiftning som har betydelse för urfolkets samers och övriga minoritetsgruppers tillgång till rättigheter.²

En central del av dessa rättigheter är rätten för urfolket samerna samt de judiska, romska, sverigefinska och tornedalska minoriteterna att behålla och utveckla sin kultur i Sverige, jfr 1 kap 2 § 6 st regeringsformen (RF) samt 4 § minoritetslagen.

Vi identifierar dock en rad allmänna brister i utredningen som gör att uppföljningen riskerar att inte få avsedd effekt. För det första gör utredningen inte någon analys av hur man på ett effektivt sätt ska följa upp att myndigheter tillgodoser 4 § minoritetslagen i sin verksamhet, till exempel genom tillämpning av 4 § i enskilda fall. Uppföljning av myndigheters tolkning och tillämpning av 3-5 §§ minoritetslagen i enskilda fall är särskilt betydande eftersom vår uppfattning är att en hänvisning till minoritetslagens grundskydd mycket sällan förekommer i myndigheters beslutsfattande.

För det andra görs en otillräcklig förklaring av kultur och kulturell identitet. Rätten för de nationella minoriteterna att behålla sin kultur ska tolkas brett så som framgår av Europarådets ramkonvention om

¹ Effektiva rättigheter i praktiken, som motsats till teoretiska och illusoriska rättigheter, är en grundläggande princip inom Europadomstolens praxis, som tolkar Europakonventionen i relation till övriga människorättskonventioner. Se t ex Europadomstolens dom *Airey mot Irland*, 9 oktober 1979, nr 6289/73, para 24. Huvudfrågan i målet rörde rättshjälp (legal assistance) som förutsättning för effektiva rättigheter i praktiken. Se även t ex *Christine Goodwin mot Förenade kungariket*, 11 juli 2002, nr 28957/95, para 74.

² Europarådets Ministerkommitté angav i sin resolution rörande Sveriges tillämpning av Ramkonventionen om skydd för nationella minoriteter som en rekommendation för omedelbar åtgärd att minoritetslagen borde ändras för att ge bli effektiv; "Inför ett effektivt rättsmedel om lagen inte efterlevs".

skydd för nationella minoriteter (ramkonventionen). Av artikel 5.1 i ramkonventionen, som ligger till grund för 4 § minoritetslagen, framgår att staterna ska främja de förutsättningar som är nödvändiga för att minoriteterna ska kunna behålla och utveckla sin kultur och de väsentliga beståndsdelarna av sin identitet, nämligen religion, språk, traditioner och kulturarv.

Av utredningen framgår det att olika minoriteter lägger olika vikt vid olika delar av sin kultur (5.4.1) men det framgår inte vilka delar av urfolket samernas och de nationella minoriteternas kultur och identitet som samerna och de nationella minoriteterna anser är viktiga att behålla och utveckla. I stället läggs ett alltför ensidigt fokus på språken (jfr 6.6.3). Det behövs utöver språken konkreta exempel på vad urfolket samerna och de nationella minoriteternas anser är viktigt att behålla och utveckla i sitt kulturliv. På det sättet skulle det bli tydligt vilka delar av myndigheters verksamhet som berör samerna och övriga nationella minoriteters kulturer. Därmed skulle myndigheternas skyldighet klargöras när det gäller att främja samers och nationella minoriteter möjligheter att behålla och utveckla sin kultur och ge dem inflytande i sådana frågor. Bristande kunskap hos myndigheter om urfolket samernas och de nationella minoriteternas kultur samt om minoritetslagens innebörd anser vi är en starkt bidragande faktor till att minoritetslagens grundskydd inte tillämpas så som Sverige är skyldigt att göra.³ Därför måste uppföljningen av minoritetspolitiken innebära att se till att alla myndigheter som behandlar frågor som berör urfolket samer eller de olika nationella minoriteterna har sådana grundläggande kunskaper om samers och de nationella minoriteternas kultur att de kan iaktta sina skyldigheter enligt 4 och 5 §§ minoritetslagen.

För det tredje är det viktigt att klargöra att samernas kultur och förutsättningar som urfolk särskiljer sig från de andra nationella minoriteternas. Förekomsten av samernas kulturella särdrag samt det rättighetspaket som tillkommer samerna som urfolk är till stor del frånvarande i utredningen vilket bör förtydligas. Minoritetspolitiken måste spegla Sveriges åtagande mot samerna både som nationell minoritet och som urfolk. Högsta domstolen har i sin dom i Girjasmålet (NJA 2020 s 3) uttalat sig om skyldigheten att tolka och tillämpa svensk rätt fördragskonformt (p 93-94). HD har i anslutning uttalat sig om artiklar i FN:s urfolksdeklaration och ILO-konventionen 169 som utgör för Sverige bindande folkrättsliga principer och därför ska, som HD tydliggör, ges betydelse vid tolkningen av gällande rätt (jfr p 93, 130-132, 162-163).

Exemplet urfolket samernas rätt att behålla och utveckla sin kultur

Samers kultur är, liksom andra urfolkskulturer generellt, nära knuten till de marker där samer traditionella har varit bosatta och brukat marken. Traditionell samisk mark har brukats för renskötsel, jakt, fiske och annan samisk traditionell försörjning samt för upprätthållande av traditionell kunskap. Marken har också andliga och kulturhistoriska värden för samerna.

Detta innebär att alla myndigheter som fattar beslut i frågor som berör traditionell samisk mark måste ta ställning till hur beslutet påverkar samers möjlighet att behålla och utveckla sin kultur på den marken samt väga inskränkningar av samers markanvändning mot andra intressen eller rättigheter som frågan aktualiserar. En central del av den samiska kulturen är renskötseln. Studier visar att de kumulativa effekterna av exploatering av traditionell samisk mark har fått stora negativa effekter på samebyarnas möjlighet att bevara och utveckla renskötseln.⁴ Men studierna visar också att den negativa påverkan kan minska om myndigheter som fattar beslut om exploatering av traditionell samisk renskötselmark i sina beslut tar hänsyn till att samer ska kunna fortsätta bedriva renskötsel på marken. Det har också pekats på behov av översyn av sektorslagstiftning utifrån samiska rättigheter, resurser för samiska företrädare att ta del i beslutsprocesser samt behov av kompetensförsörjning hos myndigheter.⁵

³ Se den vetenskapliga artikeln om minoritetslagens bristande tillämpning vad rör inflytande: Larsen, R K and Raitio, K (2019). *Implementing the state duty to consult in land and resource decisions: perspectives from Sami communities and Swedish state officials*. Arctic Review, 10. 4–23. <https://dx.doi.org/10.23865/arctic.v10.1323>.

⁴ <http://www.naturvardsverket.se/978-91-620-6722-9>.

⁵ Se Larsen R K, m fl (2016). *Kumulativa effekter av exploateringar på renskötseln: Vad behöver göras inom tillståndsprocesser*. <http://www.naturvardsverket.se/Documents/publikationer6400/978-91-620-6722-9.pdf?pid=19076>

I Girjasmålet (NJA 2020 s 3, p 92-93) har Högsta domstolen klargjort att vid rättstillämpning där det är fråga om att väga olika faktorer mot varandra ska samernas intresse av att kunna vidmakthålla sin kultur, däribland renskötseln, tillmätas särskild vikt. Högsta domstolen hänvisar både till grundlagen (1 kap 2 § 6 st RF) och Sveriges internationella åtaganden i detta sammanhang (bl a artikel 5.1 i ramkonventionen).

Europarådets ministerkommitté påpekade i sin senaste granskning av Sverige år 2018 att Sverige omedelbart borde se till att "[ö]ka och formalisera möjligheterna för samer att på ett meningsfullt och effektivt sätt delta i de beslutsprocesser som påverkar dem på kommunal, regional och nationell nivå och se till att samerna kan bevara och utveckla sin kultur när beslut fattas som berör områden där de traditionellt är bosatta." Bakom rekommendationen fanns ett konstaterade av att de myndigheter som fattar beslut som berör traditionell samisk mark inte samråder med samer eller tar hänsyn till samers kultur på sådan mark på det sätt som Sverige har åtagit sig enligt ramkonventionen. Liknande kritik har framförts mot Sverige av andra internationella organ.

Utredningen borde därför ha föreslagit att en del av uppföljningen av minoritetspolitiken måste vara att regeringen följer upp att de myndigheter som fattar beslut som berör mark där samer traditionellt är bosatta, gör det på ett sådant sätt att samer kan bevara och utveckla sin kultur (4 §).

Uppföljningen borde också innefatta att myndigheter ger samer möjlighet att ha reellt inflytande innan sådana beslut fattas (5 §) samt ges information om sina rättigheter (3 §).

Utredningen saknar konkreta exempel på myndighetsbeslut som typiskt sett är avgörande för ett reellt bevarande och utveckling av den samiska kulturen och därmed för uppföljningen. Bland annat följande myndighetsbeslut bör exemplifieras.

- Beslut som rör förvaltningen av fjällmark som länsstyrelserna i Norrbotten, Västerbotten och Jämtland har ansvar för.
- Skogsstyrelsens tillsyn av att bestämmelserna i skogsvårdslagen om hänsyn för rennäringen och samråd med samebyar tillämpas.
- Bergsstatens beslut om prospektering och gruvkoncession.
- Naturvårdsverkets beslut om rovdjursnivåer i områden där renskötsel finns samt beslut om naturreservat.
- Energimyndighetens beslut inför etablering av nya vindkraftparker.
- Kommunala beslut, exempelvis om översiktsplaner, detaljplaner och bygglov, som berör samiska traditionella marker där renskötsel och annan samisk markanvändning förekommer, eller på andra vis innehar kulturella eller andliga värden.

Ett gott exempel på hur en myndighet beaktat minoritetslagens grundskydd är Naturvårdsverkets rutiner vad rör beslut om naturreservat. De innebär att samer ska ges inflytande över bildande av nya naturreservat när de planeras på traditionell samisk mark. I Naturvårdsverkets vägledning för att bilda naturreservat inom renskötselområdet konstateras inledningsvis att "alla myndigheter, har ett ansvar för att aktivt främja förutsättningarna för att det samiska folket ska kunna bevara och utveckla sin kultur och sitt samfundsliv. Tidigt i processen vid bildande av naturreservat inom renskötselområdet ska beslutsmyndigheten ge samer, i egenskap av minoritet och urfolk, möjlighet till inflytande i frågor som berör dem".⁶ Givetvis måste det därmed ingå i en uppföljning att undersöka om sådana rutiner inneburit stärkta rättigheter i realiteten.

Myndigheter har inte bara en skyldighet att beakta samhällsverkans inverkan på, samt främja, samebyars möjlighet att bedriva renskötsel, jakt och fiske med mera, utan detta gäller i samma utsträckning andra samers markanvändning med koppling till samisk kultur.

⁶ <https://www.naturvardsverket.se/upload/miljoarbete-i-samhallet/miljoarbete-i-sverige/uppdelat-efter-omrade/naturvard/bilda-naturreservat-renskotselomrade.pdf>.

Exempel på andra nationella minoriteters rätt att behålla och utveckla sin kultur

Även andra nationella minoriteters rätt att bevara och utveckla sin kultur behöver följas upp för att minoritetslagens grundskydd enligt bland annat 4-5 §§ ska säkerställas i praktiken. Även vad detta betyder behöver förtydligas. Det är särskilt viktigt att följa upp att myndigheter som återkommande fattar beslut som berör de nationella minoriteters möjlighet att bevara och utveckla sin kultur gör detta på ett sätt som faktiskt främjar minoriteternas rättigheter.

Som exempel kan nämnas att för den judiska minoriteten är säkerheten kring deras gemensamma lokaler av stor betydelse för deras möjlighet att upprätthålla sina traditioner. När Polismyndigheten fattar beslut om tider och demonstrationsvägar för nynazistiska organisationer är det av stor betydelse att polisen känner till var synagogor och andra lokaler finns, när de judiska högtiderna firas och hur den judiska minoriteten påverkas. Det finns erfarenhet av att sådana demonstrationer kan hindra personer som tillhör den judiska nationella minoriteten att besöka synagogor eller andra judiska lokaler för att upprätthålla sina traditionella högtider. Det är alltså av stor vikt att följa upp att Polismyndigheten i sina beslut om att tillåta demonstrationer ger den judiska minoriteten möjlighet till inflytande och i sina beslut främjar deras möjligheter att upprätthålla sina traditioner.

För den romska nationella minoriteten kan myndighetsbeslut som innebär att romska familjer inte kan upprätthålla sina traditioner, exempelvis renhetsregler eller möjligheten för släkten att samlas vid dop, bröllop eller begravning eller när en familjemedlem är svårt sjuk eller döende, innebära att deras strävan att upprätthålla sin kultur hindras. Myndigheter som fattar beslut som berör romska traditioner bör därför följas upp inom ramen för minoritetspolitiken så att romer får en möjlighet till inflytande över sådana beslut samt att besluten leder till att romers strävan att bevara sin kultur och sina traditioner främjas. Även polisens och det övriga rättsväsendets arbete med misstänkta hatbrott mot romer (och andra nationella minoriteter) utgör exempel på situationer som i förlängningen har inverkan på möjligheten att upprätthålla kultur och traditioner.

3 NUVARANDE ORGANISERING AV MINORITETSPOLITIKEN

De språkliga rättigheterna behandlas utförligt i kapitlet vilket välkomnas. Men det är betydligt allmännare beskrivningar av vad de nationella minoriteternas rätt att behålla och utveckla sin kultur i övrigt innebär. Detta är problematiskt i enlighet med kritiken vi framfört under allmänna synpunkter, se ovan.

En grundläggande brist i utredningen är att begreppet kultur behandlas lika för urfolket samer och alla nationella minoriteter (jfr särskilt 3.6.5 om kultur och kulturarv). Även om det finns likheter finns det också stora skillnader. För urfolket samerna är begreppet kultur nära knutet till den traditionella marken vilket för med sig särskilda utmaningar för samerna att kunna tillgodogöra sig sina rättigheter. Återigen framgår behovet av konkreta exempel på kulturliv samt myndighetsbeslut som i sin tur påverkar detta.

6.6.3. EN BRED LÖPANDE BEVAKNING

Trots att utredaren mycket riktigt påpekar att det är viktigt med en bred löpande bevakning av genomförandet av minoritetspolitiken för att fånga upp hinder och utvecklingsbehov ges inte heller här tillräckligt många konkreta exempel för att ge de statliga myndigheter som är viktiga för att förverkliga minoritetspolitiken vägledning.

De konkreta exempel som ges i utredningen på vad uppföljningsmyndigheterna bör följa upp handlar dessutom genomgående om rätten till minoritetsspråk. Exempel på hur uppföljningen av att myndigheter främjar de nationella minoriteternas möjlighet att behålla och utveckla sin kulturella identitet i övrigt saknas. Detta är allvarligt eftersom det ger intrycket av att det samiska folkets samt nationella minoriteters kultur främst handlar tillgången till sitt språk. Språket är naturligtvis en central del av den kulturella identiteten och för bevarandet av kulturliv i övrigt, men den långtgående förenkling som exemplifieringen i utredningen innebär blir till ett osynliggörande av andra

grundläggande förutsättningar för den kulturella existensen, såsom den samiska kulturens behov av tillgång till traditionella marker.

Den bristande vägledningen för rättstillämparen gör att urfolket samerna och de nationella minoriteternas rätt att bevara och utveckla sin kultur med inriktning på andra delar av den kulturella identiteten såsom religion, traditioner och kulturarv (för samer inklusive traditionella näringar) riskerar att förbises av myndigheter i tillämpningen av minoritetslagens grundskydd (jfr artikel 5.1 ramkonventionen). Vägledningen räcker inte heller för att åstadkomma en effektiv uppföljning av att de nationella minoriteterna får åtnjuta sina rättigheter enligt minoritetslagen i praktiken.

Det framkommer inte att man hittills har följt upp att myndigheter vars verksamhet återkommande påverkar urfolket samernas och övriga nationella minoriteters kultur iakttar minoritetslagens grundskydd. Därför anser vi i motsats till utredningen (s 180) att dessa myndigheter måste få ett uttryckligt och formellt utpekat ansvar för att följa upp tillämpning av 3-5 §§ minoritetslagen inom sina myndigheter samt rapportera utfallet till Sametinget och Uppföljningsmyndigheten.

7.3.2 SYNPKTER FRÅN STATLIGA MYNDIGHETER

Synpunkter har inte inhämtats från de statliga myndigheter vars verksamhet har stor betydelse för samers möjlighet att bevara och utveckla sin kultur på deras traditionella marker (jfr ovan). Inte heller Polismyndighetens eller andra statliga myndigheters synpunkter har inhämtats vars beslut kan ha återkommande betydelse för de nationella minoriteternas möjlighet att behålla och utveckla sin kultur. Detta är en brist i utredningen.

7.4 UTREDNINGENS IAKTTAGELSER (s 202 f)

Här saknas exempel på vilka särskilda statliga myndigheter som behöver samordna sin verksamhet för att uppnå minoritetspolitikens mål för urfolket samer och för övriga nationella minoriteter. Detta innebär en brist i utredningen.

För till exempel urfolket samernas del är det angeläget att alla myndigheter som fattar beslut om exploatering av traditionell samisk mark också får verktyg för att samordna sin verksamhet så att de kumulativa effekterna av sådan verksamhet kan överblickas och beaktas i myndigheternas beslutsfattande (jfr studier om kumulativa effekter av exploatering på renskötelsen, ovan). Det finns härmed behov av en analys med tillhörande förslag kring hur samverkan mellan myndigheter vars verksamhet typiskt sett har stor betydelse för samers kultur på deras traditionella marker ska garanteras. Exempelvis skulle Sametinget kunna få i uppgift att ta fram ett verktyg för samverkan. Sametinget skulle också i sin roll som uppföljande myndighet för minoritetspolitiken kunna följa upp att myndigheterna beaktar de kumulativa effekterna på renskötelsen och annan samisk markanvändning av de beslut de fattar.

8.5 UPPFÖLJNINGSMYNDIGHETERNA SKA VARA PÅDRIVANDE (s 239 f)

Vi delar synsättet att regeringen har det primära ansvaret för att minoritetspolitiken genomförs. Detta är naturligt eftersom minoritetspolitiken till stor del bygger på internationella åtaganden som svenska staten har gjort och som regeringen därför bär ansvar för. För att regeringen ska kunna ta ansvar för minoritetspolitikens effektiva implementering behövs uppföljning.

Vi ställer oss positiva till att Sametinget får ett utökat ansvar för uppföljning. Däremot avstyrks förslaget att Isof får ansvar för uppföljningen av minoritetspolitiken. Att ge Isof uppdraget indikerar ytterligare att det är språkliga rättigheter som är i centrum och riskerar att begränsa uppföljningen till denna del av urfolket samers och nationella minoriteters kulturella identitet. För en effektiv uppföljning av rättigheter krävs dessutom kompetens inom och erfarenhet av arbete med mänskliga rättigheter. Dessutom behövs erfarenhet av statlig och kommunal förvaltning. Om regeringen istället tillskapade en ny myndighet med ett tydligt uppdrag att följa upp såväl de nationella minoriteternas språkliga som kulturella rättigheter skulle vikten av att dessa rättigheter garanteras i praktiken markeras. Sametinget bör, för det samiska folkets räkning, ges motsvarande uppdrag, kompetens och resurser.

För att regeringen ska kunna försäkra sig om att de internationella åtaganden som Sverige har gjort förverkligas i myndigheters verksamhet är det viktigt att regeringen ger myndigheter som fattar beslut som berör exploatering av traditionella samiska marker ett uttryckligt och formellt utpekat ansvar för att följa upp tillämpningen av minoritetslagens grundskydd inom sina myndigheter och rapportera detta till Sametinget. Detta bör likaså avspeglas i Sametingets uppdrag och tilldelade resurser.

Samma uppdrag bör gälla för myndigheter vars verksamhet berör andra nationella minoriteter. Vilka myndigheter det rör sig om bör stämmas av med Sametinget och andra företrädare för samer och med företrädare för de övriga nationella minoriteterna.

Remissvaret har beretts av Marie B Hagsgård och Tilda Pontén.

Marie B Hagsgård

Juridisk expert

John Stauffer

Chefsjurist, Civil Rights Defenders